

یادداشت

ابوالفضل ظهروند

کارشناس روابط بین الملل

مخالفان سیاست «نگاه به شرق» از مناسبات جهانی بی خبرند

ایران و چین، دو قدرت تأثیرگذار جامعه بین‌المللی محسوب می‌شوند که به‌طور قطع بخشی از شکل‌گیری نظم جدید جهانی نیز به دست این دو کشور صورت خواهد گرفت.

سفر آیت‌الله رئیسی به چین به عنوان اولین «سفر دولتی» (State Visit) رئیس‌جمهور ایران به این کشور پس از دو دهه در حالی انجام شد که امروزه نام «آسیا» و «شرق» به عنوان منطقه رشد و توسعه در جهان مطرح است و «اروپا» و «غرب» هم در حالت رکود قرار گرفته و با مشکلات متعدد امنیتی و اقتصادی دست و پنجه نرم می‌کنند.

با مد نظر قرار دادن انتقاداتی که به سفر رئیس‌جمهور ایران به چین صورت گرفته، باید اهمیت این سفر را در موارد متعددی مورد توجه قرار داد:

۱. ایران در شرایط تحریمی مستمر قرار داشته و هرچند توانسته آن را به خوبی از سر بگذراند ولی باز هم نیازمند اقداماتی برای تداوم خنثی‌سازی آن است.

در همین راستا، روابط ایران با چین می‌تواند گام‌های مؤثر و تعیین‌کننده‌ای برای مقابله با تحریم‌ها پیش روی کشورمان قرار دهد. عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای و گروه بریکس از جمله همین راهکارهاست.

این دو به‌خصوص سازمان همکاری شانگهای، به عنوان یک منطقه اقتصادی بزرگ در جهان مطرح بوده و دارای ظرفیتی است که موقعیت ایران را در حوزه مسائل تجاری و اقتصادی منجول خواهد ساخت، بنابراین روابط بین ایران و چین می‌تواند هم در حوزه اقتصادی و امنیتی و هم در شرایط دگرگونی در محیط بین‌الملل برای ما آورده بسیاری داشته باشد.

۲. چرا چین؟ مخالفان سیاست نگاه به شرق دولت سیزدهم که سفر آیت‌الله رئیسی به چین را کم‌اهمیت می‌دانند از مناسبات جهانی بی‌خبرند. واقعیت این است که ایالات متحده آمریکا پیشران و پرچمدار گروه کشورهای غربی است و در این میان قدرت دیگری که در تراز آمریکا قرار گرفته باشد نخست چین و پس از آن روسیه است.

این گزینه‌ها برای همه دنیا قطعاً این‌گونه خواهد بود. حتی برای ژاپن و کره جنوبی هم گزینه‌ای جز انتخاب بین دو کشور آمریکا و چین وجود ندارد. ما به عنوان کشوری که مستقل بوده و هستیم و سیاست نه شرقی و نه غربی را دنبال کرده و چهل و اندی سال است که جلوی آمریکا ایستاده‌ایم، برای رفع مشکلات اقتصادی و برای اینکه بتوانیم در فضای جدید بازیگری کنیم تنها با همکاری چین می‌توانیم موفق عمل کنیم.

فراورش نکتیم که ایران، روسیه و چین از منظر غرب و آمریکا، به عنوان سه دشمن و سه تهدید معتبر ارزیابی شده‌اند. بنابراین وقتی با چین شرایط بلکه عدم‌امنیتی مواجه هستیم عقل حداقلی حکم می‌کند که به سوی کسانی که با آنان اشتراک امنیتی داریم دست دوستی تراز کنیم. چین یکی از آن معدود کشورهایی است که نه تنها اشتراک امنیتی بلکه اشتراکات متعددی در حوزه‌های مختلف از جمله اقتصادی و تجاری با آن داریم.

۳. ایران به عنوان یک کشور تأثیرگذار و مستقل با کشور تأثیرگذار و مستقل دیگری که هر دو دارای تهدید مشترکی به نام آمریکا هستند وارد یک همکاری راهبردی می‌شوند.

شرکت تجاری و راهبردی ایران با روسیه و چین قطعاً یک معاهده جدید را در محیط بین‌الملل ایجاد می‌کند. فراورش نکتیم که اگر ایالات متحده ۲۴ درصد GDP جهان را در اختیار دارد چین هم ۱۴ تا ۱۶ درصد تولید ناخالص جهانی را به خود اختصاص داده است و ارتباط با آن بی‌ثمر نخواهد بود. ما مردم ایران ۴۴ سال در مقابل آمریکا و غرب مقاومت کرده‌ایم و امروز در شرایط گذار، باید در تراز جدید و بالاتری بازی کنیم و این تراز در تعریفی به همکاری با چین و روسیه معطوف می‌شود. به عبارت دیگر ما باید در سیاست‌های استراتژیک خود و به منظور کاهش هزینه‌های امنیتی به سمت همکاری‌های راهبردی با دو کشور چین و روسیه برویم.

در چنین شرایطی محور ایران و روسیه و چین یکی از بزرگ‌ترین و قدرتمندترین محورهای جهانی خواهد بود. بی‌شک کشورهای دیگری هم هستند که در ارتباط با این سه کشور همسویی خواهند داشت. آنچنان که ایران از حوزه نفوذ منطقه‌ای برخوردار بوده و کشورهایی که با ما همسو هستند قطعاً ما را در این فرایند همراهی خواهند کرد.

توافق ۲۵ ساله و به امضا رسیدن ۲۰ سند همکاری در سفر اخیر رئیس‌جمهور ایران به چین نشان از نتیجه‌بخش بودن نگاه دولت سیزدهم به شرق دارد. در پاسخ به کسانی که از بی‌ثمر بودن سفر رئیس‌جمهور ایران به چین سخن می‌گویند، باید گفت که طرف چینی به دلایل مختلف، آمادگی همکاری با ایران را برای خود پیش‌بینی کرده و اجرایی شدن استراتژی کمر بند-راه، که محل عبور آن از ایران است یکی از همین موارد است؛ اقدامی که قطعاً برای غربی‌ها انتقادی خوب و خوشایندی نخواهد بود.

توسعه همکاری‌های اقتصادی

بر اساس بیانیه مشترک ایران و چین، هجدهمین نشست کمیته مشترک تجاری و اقتصادی دو کشور در سال ۲۰۲۳ در تهران برگزار می‌شود

عکس: ایرنا

نقشه‌راه تهران-پکن برای «پیشرفت»

بیانیه مشترک ایران و چین پس از پایان سفر رئیس‌جمهور، حکایت از اشتراک منافع بالایی دو کشور در خصوص مسائل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، منطقه‌ای و جهانی دارد

عادلانه مردم فلسطین برای اعاده حقوق و منافع مشروع ملت خود و حق تعیین سرنوشت حمایت کردند. رابعاً: دو طرف قاطعانه در برابر تلاش دولت‌های خاص برای سیاسی کردن کار آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در اجرای توافقات پادمانی ایستادند. آنها در انجام مسئولیت‌های نظارتی و راستی‌آزمایی خود به شیوه‌ای بی‌طرفانه، عینی و حرفه‌ای حمایت کردند.

این هشدارها در شرایطی که رژیم صهیونیستی همواره با فشار بر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به انجام مسئولیت‌های نظارتی و راستی‌آزمایی خود به شیوه‌ای بی‌طرفانه، عینی و حرفه‌ای حمایت کردند.

حمایت از مذاکرات

مسئله سوریه، یمن و افغانستان سه موضوع منطقه‌ای بوده که در بیانیه مشترک به آن پرداخته شده است. در شرایطی که مردم سوریه تحت فشار تحریم‌های ظالمانه با بحران آوارگان ناشی از زلزله اخیر دست و پنجه نرم می‌کنند ایران و چین خواستار لغو فوری تحریم‌های اقتصادی غیرقانونی علیه مردم سوریه شدند و همچنین خواهان آن شدند که جامعه بین‌المللی از اصل «توسط سوری‌ها، برای سوری‌ها» حمایت کند، به حکایت و تمامیت سرزمینی سوریه احترام بگذارد، به روند فراگیر سیاسی و مصالحه پایبند باشد، وضعیت بشردوستانه را بهبود بخشد و روند بازسازی در سوریه را تسریع کند. در مسأله یمن نیز پکن و تهران هرگونه شجنداشت کشورها خود را از حاکمیت، استقلال و تمامیت سرزمینی یمن اعلام کردند. همچنین در خصوص افغانستان نیز دو طرف ضمن تأکید بر تشکیل حکومت فراگیر، توافق کردند یک افغانستان صلح‌آمیز، مرفه، به هم پیوسته و باثبات برای رفاه و پیشرفت منطقه‌ای ضروری است.

کشورهای مختلف احترام بگذارند. دو طرف مخالفت خود را با دخالت تحریک آمیز سیاسی و تحریک به آشوب به بیانه حقوق بشر و دموکراسی و مداخله در امور داخلی سایر کشورها اعلام کردند.»

امریکا مقصر وضعیت برجام

در ارتباط با برجام نیز خروج یکجانبه آمریکا از برجام علت اصلی وضعیت کنونی توسط دو طرف معرفی شد. ایران و چین تأکید کردند که لغو تحریم‌ها و اطمینان از منافع اقتصادی ایران بخش اساسی و پایه‌ای برجام است و همه تحریم‌های مربوطه باید به‌گونه‌ای قابل راستی‌آزمایی برداشته شوند تا از سرگیری اجرای کامل و مؤثر برجام تسهیل شود. این موضع مشترک در حالی است که همواره سیاست رسمی ایران نیز بر مبنای تضمین منافع پایدار اقتصادی و راستی‌آزمایی و اجرای کامل توافق بوده است.

چهار هشدار به صهیونیست‌ها

نکته قابل توجه آنکه این بیانیه مشترک چهار هشدار شفاف، جدی و مهم به رژیم صهیونیستی نیز داشت. اولاً ایران و چین با تکرار حمایت قاطع خود از ایجاد خاورمیانه عاری از سلاح‌های هسته‌ای و دیگر اسلحه‌ها و اوزارهای غیر هسته‌ای و فعالیت‌های هسته‌ای را مورد تأکید قرار دادند و حملات، تهدید و پیوستن رژیم صهیونیستی به پیمان عدم اشاعه و قراردادن تمام تأسیسات هسته‌ای آن تحت نظارت پادمان جامع آژانس بین‌المللی انرژی اتمی تأکید کردند. ثانیاً: دو طرف ممنوعیت حملات مسلحانه علیه تأسیسات و فعالیت‌های هسته‌ای را مورد تأکید قرار دادند و حملات، تهدید به حمله یا اقدامات خرابکارانه علیه تأسیسات هسته‌ای را ممنوع اعلام کردند. ثالثاً: دو طرف قاطعانه از آرمان

امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش دهند و ضمن تمایل به مشورت در زمینه مقابله با تروریسم، در خصوص راه‌اندازی سازکار مشورت سیاسی دوجانبه در موضوعات مقابله با تروریسم گفت‌وگو کنند. دو طرف توافق کردند که همکاری چینی از اعلام لغو روادید ایران برای گردشگران چینی استقبال کرد و دو طرف توافق کردند که انگیزه جدیدی به تبادل فرهنگی، ارتباطات مردمی و گردشگری بین دو کشور تزریق کنند. دو طرف توافق کردند که تسهیلات بیشتری را برای دانشجویان ایرانی مقیم چین فراهم کرده و بورسیه‌های تحصیلی متقابل ارائه دهند. دو طرف بر تقویت همکاری در زمینه آموزش زبان چینی و فارسی توافق کرده و تمایل خود را به اعزام متقابل اساتید و دانشجوین اعلام داشتند. طرف چینی طی پنج سال آینده، ۱۰۰ بورسیه تحصیلی برای استادان زبان چینی به طرف ایرانی اعطا خواهد کرد.

مناسبی از ایران بازدید خواهد کرد. در ادامه مشروخی از بندهای بیانیه را از نظری می‌گذرانید.

حمایت چین

از تمامیت ارضی ایران

در بخش اول یعنی قسمت سیاسی این بیانیه مشترک، آب سردی بر همه تحلیل‌های جناحی اخیر ریخته شده است. جریان رسانه‌ای که تلاش داشت حاشیه‌های سفر رئیس‌جمهور چین به عربستان سعودی را به معنای دور زدن ایران توسط مقامات پکن و نقض تمامیت ارضی ایران معرفی کند، اکنون در برابر این بیانیه مشترک و صراحت چین بر احترام این کشور به حاکمیت ملی و سرزمینی ایران قرار گرفته است. در این بیانیه آمده است: «دو طرف حمایت قوی خود از مسائل مربوط به منافع اساسی یکدیگر را تکرار کرده و حراست از حاکمیت ملی، تمامیت سرزمینی و عزت ملی یکدیگر را قاطعانه مورد حمایت قرار دادند. طرف چینی، قویاً با دخالت نیروهای خارجی در امور داخلی و تصویف ثبات و امنیت ایرانی مخالفت می‌کند. طرف ایرانی، تعهد خود به سیاست چین واحد را ادامه می‌دهد. نقش ایران در امور منطقه‌ای و بین‌المللی حمایت می‌کند.»

ادامه همکاری دو کشور

در مبارزه با تروریسم

چین از جمله کشورهایی بوده که در مسأله سوریه و تحرکات تروریست‌ها در این کشور موضعی روشن علیه گروه‌های خشن داشته است. در همین زمینه این کشور در کنار روسیه، قطعنامه‌های ضدسوری آمریکا برای زمینه‌سازی جهت دخالت این کشور در سوریه را وتو کرده است. این همکاری و واضح بدون حضور ثبات‌ساز ایران در منطقه و مبارزه با تروریست‌ها باعث شده تا در بخش دوم بیانیه به همکاری‌های امنیتی و دفاعی دو کشور اشاره شده و آورده شود: «دو طرف، ضمن در نظر گرفتن مساعدت‌ها و فداکاری‌های دو کشور در مبارزه با تروریسم، موافقت کردند که همکاری در زمینه مقابله با تروریسم را برای ارتقای صلح

سیاست خارجی

سیاست خارجی

سفر آیت‌الله رئیسی به چین به دعوت رسمی همتای خود از جوانب گوناگون حائز اهمیت بوده و همین باعث شده است تا رسانه‌ها و شخصیت‌های گوناگون حساسیت ویژه‌ای به این سفر و نتایج آن داشته باشند. این سفر که بعد از دو دهه اولین سفر رسمی مقامات کشورمان به پکن محسوب می‌شود و با استقبال ویژه و قابل توجه مقامات این کشور همراه بوده است منجر به امضای ۲۰ سند همکاری در حوزه‌های گوناگون شد. چکیده نظرات و چگونگی تعاملات ایران و چین و میزان قرابت و نزدیکی دو کشور در خصوص روابط دوجانبه، روابط منطقه‌ای و مسائل جهانی را می‌توان در بیانیه مشترکی دید که دو کشور در پایان این سفر منتشر کردند. این بیانیه تفصیلی خوبی نشان می‌دهد که تا چه اندازه تهران و پکن در دوران گذار نظام بین‌الملل توانسته‌اند اشتراکات خود را احصا کرده و در خصوص آینده روابط به جمع‌بندی مطلوبی برسند. اشتراکات حداکثری ایران و چین می‌تواند زمینه خوبی برای تعاملات و همکاری‌های حداکثری به نفع منطقه ملی دو کشور در پی داشته باشد. در ادامه به اشتراکات راهبردی بیان شده در بیانیه دو کشور پرداخته می‌شود.

شی‌جین‌پینگ

به تهران خواهد آمد

همکاری‌های دو کشور که با اجاری سند همکاری ۲۵ ساله ایران و چین و همچنین عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای رو به توسعه رفته، قرار است با عضویت ایران در بریکس به مرحله‌ای دیگر و جدید وارد شود و در این بیانیه به همین مسأله اشاره شده است. همچنین در این بیانیه با اشاره به تعمیق مشارکت جامع راهبردی دو کشور، آیت‌الله رئیسی، از شی‌جین‌پینگ، برای سفر رسمی به ایران دعوت کرد. رئیس‌جمهور چین نیز این دعوت را به گرمی پذیرفت و اظهار داشت که در زمان

این بیانیه مشترک چهار هشدار شفاف، جدی و مهم به رژیم صهیونیستی داشت
این هشدارها در شرایطی که رژیم صهیونیستی همواره با فشار بر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به سیاسی کردن پرونده ایران دامن می‌زند و مقامات اردکال این رژیم مدام سخن از تهدید و حمله علیه تأسیسات هسته‌ای ایران می‌زنند، در حالی که خود به هیچ قاعده و قانونی پایبند نبوده و سلاح غیرصلح‌آمیز در اختیار دارند قابل تأمل است.

برش